

9 juni 2017

Betreft: Herstelrecht via bemiddeling in jeugdstrafzaken

ten behoeve van het Algemeen overleg Justitiële Jeugd d.d. 14 juni 2017.

Geachte leden van de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie,

Tijdens het gesprek met de initiatiefgroep over het wetsvoorstel "Herstelgerichte afdoening via bemiddeling in strafzaken" op 8 juni 2017, werden door meerdere Kamerleden vragen gesteld over de toepassing van herstelrecht in jeugdstrafzaken. Defence for Children, in samenwerking met Restorative Justice Nederland en Maastricht University, informeert u graag verder over de noodzaak van en de kansen en uitdagingen die de implementatie van herstelrecht specifiek in het jeugdstrafrecht biedt.

Het jeugdstrafrecht kenmerkt zich door aparte regels, wetten en bijzondere expertise ten aanzien van jeugd waarbij wordt ingezet op een pedagogische aanpak. Volgens de "Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten inclusief strafmaten Halt (2016R008)" zijn de toepassing van sancties en maatregelen bij jeugdigen gericht op de ontwikkeling van jongeren, heropvoeding, resocialisatie en om hen te weerhouden van een verdere criminele carrière. Ook meldt de richtlijn dat strafrechtelijk optreden alléén veelal ontoereikend is om jeugdcriminaliteit terug te dringen en dient te worden ingebed in een keten van preventie en nazorg.

Mediation en herstelconferenties kunnen als onderdeel van een herstelrechtelijke georiënteerde aanpak ingezet worden in het jeugdstrafrechtstelsel en bieden tevens een goed alternatief voor een strafrechtelijke procedure. Jongeren krijgen zo de kans om met de hulp van een bemiddelaar problemen op te lossen en daar waar nodig verantwoordelijkheid te nemen voor hun daad en de mogelijke oplossing en te leren van hun fouten. Dit leidt tot meer participatie en een meer pedagogische aanpak.

Het VN-Kinderrechtenverdrag

Volgens het VN-Kinderrechtenverdrag¹ staat in het jeugdstrafrecht een pedagogische aanpak voorop, waarbij geldt dat kinderen en jongeren moeten kunnen participeren door te leren van hun fouten, te herstellen wat er mis is gegaan en zich kunnen blijven ontwikkelen. Uit de toelichting die het VN-Kinderrechtencomité geeft in het *General Comment nr 10 on Children's rights in juvenile justice* (2007), blijkt dat een aanpak gericht op het verbeteren van communicatie via mediation gesprekken en een herstelrechtelijke aanpak in zaken van minderjarigen voorrang heeft op een repressieve aanpak en vergelding.

De praktijk

Er bestaan in de praktijk een aantal goede voorbeelden van mediation in jeugdzaken. De pilots mediation in strafzaken op de rechtenbanken, die nu landelijk uitgerold worden, omvatten ook jeugdzaken. De Halt-afdoening waar jongeren die een strafbaar feit hebben begaan buiten het strafrecht om leren recht te zetten wat er mis is gegaan, is in de huidige vorm specifiek gericht op

¹ De inzet van mediation in zaken van minderjarigen betekent een betere naleving van de rechten van minderjarigen uit het VN-Kinderrechtenverdrag en bijbehorende regelingen waaronder, de Beijing Rules, de Havana Rules en het 'General Comment nr. 10 van het VN Kinderrechtencomité.

herstel en het maken van excuses. De pilots jongerenrechtbanken² in Amsterdam en omgeving zijn ook voorbeelden van een herstelrechtelijke aanpak. En in diverse justitiële jeugdinrichtingen wordt gewerkt met herstel. Verder zijn in het verleden verschillende pilots gedaan bij de politie en het Openbaar Ministerie die positief beoordeeld zijn, maar die geen vaste plaats hebben gekregen en onvoldoende geborgd zijn in het jeugdstrafrecht. Buiten het strafrecht vinden er herstelgerichte initiatieven plaats op scholen, zoals bijvoorbeeld de "Vreedzame Scholen" waar leerlingen zelf bemiddelen in ruzies of conflicten van schoolgenoten.³ In de jeugdzorg worden positieve ervaringen opgedaan met de inzet van Eigen Kracht conferenties.

Aanbevelingen

Herstelrecht is onlosmakelijk verbonden met het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht. In de praktijk blijkt het aanbod van herstelconferenties en mediation in jeugdzaken landelijk nog niet toereikend. Om herstelrecht integraal onderdeel te laten uitmaken van het jeugdstrafrecht zijn, naast het toevoegen van aparte bepalingen in de wet, een aantal concrete maatregelen nodig:

- Neem de rol van herstelrecht en bemiddeling in jeugdstrafzaken op in de richtlijnen en reglementen van politie en Openbaar Ministerie en de "Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt (2016R008)";
- Laat herstelrecht een vast onderdeel zijn binnen de wijkaanpak van de politie, de ZSM werkwijze en de OM-afdoening voor justitiële jeugd;
- Geef politie en Openbaar Ministerie meer bevoegdheden en specialisme om herstelrecht en bemiddeling te implementeren in het jeugdstrafrechtstelsel;
- Onderzoek nader op welke wijze herstelrecht deel kan uitmaken van bijzondere voorwaarden, maatregelen en bestaande gedragsinterventies in het jeugdstrafrecht;
- Zorg dat bij de landelijke uitrol van mediation in strafzaken in de rechtbanken voldoende aandacht is voor jeugdzaken.
- Maak herstelrecht toegankelijk voor minderjarigen en adolescenten die in justitiële jeugdinrichtingen verblijven, inclusief in de eindfase van het verblijf en bij terugkeer;
- Zorg ervoor dat bijzondere expertise wordt ontwikkeld bij mediators ten aanzien van bemiddeling en herstelconferenties in jeugdzaken;
- Verbeter de voorlichting over de mogelijkheden van een mediationgesprek of herstelrecht;
- Maak budget beschikbaar voor onderzoek en evaluatie om *evidence based best practises* in het kader van herstelrecht te ontwikkelen en ook voor jeugd beschikbaar te maken

Zie voor een nationaal implementatieplan en een praktische handleiding voor de invoering van herstelrecht in de verschillende fases van het jeugdstrafrecht:

Dr. mr A. Wolthuis (2012), Herstelrecht, een kinderrecht. Voorstellen voor een integratie van herstel in het hart van het jeugdstrafrecht. Den Haag: Boom juridische uitgeverij.

Zij lanceert het PROBEER HET – model op basis van internationale kinderrechten.

² www.jongerenrechtbanken.nl

³ <http://www.devreedzameschool.nl/>

PROBEER HET – model (p. 364)

Preventie eerst!

Rechten van het kind bepalend

Opvoeding centraal

Belang van het kind voorop

Eigen ontwikkeling en verantwoordelijkheid benadrukken

Emotie toelaten, slachtoffers betrekken

Re-integratie als doel stellen

Herstellen waar mogelijk

Eventueel straf, maar opsluiten als uiterste middel

Toets mensenrechten

In het boek staat verder uitgewerkt hoe dit in Nederland kan worden vormgegeven.

Graag vragen wij van u als vaste Kamercommissie om tijdens het AO Justitiële Jeugd aandacht te besteden aan de rol van herstelrecht in het Nederlandse jeugdstrafrechtstelsel en deze verder te borgen.

Hoogachtend,

Maartje Berger (Defence for Children):

m.berger@defenceforchildren.nl

Gert Jan Slump (Restorative Justice Nederland)

gertjanslump@xs4all.nl